

ΜΑΘΗΜΑ 6

ΒΙΒΛΙΟ

Α. ΚΑΝΔΥΛΑΚΗ

Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

& ΣΥΝΟΨΗ ΘΕΩΡΙΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟ

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ

ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

G. COREY

ΚΥΡΙΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (1)

Υπάρχουν πολλές θεωρητικές προσεγγίσεις στην συμβουλευτική όπως η ψυχαναλυτική, η αντλεριανή, η υπαρξιακή, η προσωποκεντρική, θεραπεία Gestalt, η θεραπεία πραγματικότητας, γνωσιακή-συμπεριφορική και η συστημική θεραπεία. Οι κύριες θεωρητικές προσεγγίσεις που έχουν πραγματευθεί τη συμβουλευτική οικογένειας είναι η ψυχαναλυτική, η γνωστική-συμπεριφορική και η συστημική-οικογενειακή και για αυτό παρακάτω εστιάζουμε σε αυτές τις τρεις θεωρητικές προσεγγίσεις.

Κύρια Σημεία της Ψυχαναλυτικής Συμβουλευτικής Οικογένειας

Η ψυχαναλυτική προσέγγιση δίνει έμφαση στη σύγκρουση που συμβαίνει ταυτόχρονα σε ενδοψυχικό και διαπροσωπικό επίπεδο. Σύμφωνα με την ψυχοδυναμική προσέγγιση, η οικογένεια θεωρείται ένας ζωντανός οργανισμός που περνά από όλα τα στάδια ζωής (γέννηση, ανάπτυξη, δημιουργία νέας γενιάς) και επηρεάζεται έντονα από τις ανάγκες των μελών της, αλλά και από τις ανάγκες του κοινωνικού περιβάλλοντος (Ackerman, 1958). Η διαχείριση των συγκρούσεων, η κάλυψη των συναισθηματικών αναγκών και η εξέλιξη στη ζωή βασίζονται στις λειτουργίες που λαμβάνουν χώρα στις σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας. Η οικογένεια και τα μέλη της βρίσκονται σε διαρκή σχέση αλληλεξάρτησης, με τρόπο που η ενδοψυχική και η διαπροσωπική σύγκρουση βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη προσέγγιση, όταν αναπτυχθεί στην οικογένεια μια χρόνια σύγκρουση, η συναισθηματική ζωή της οικογένειας οργανώνεται γύρω από το μέλος της που θεωρείται «άρρωστο» και το οποίο αποκτά τον ρόλο του αποδιοπομπαίου τράγου, διατηρώντας με τον τρόπο αυτό ενωμένη την οικογένεια (π.χ. ένα σχιζοφρενικό παιδί που κρατάει τους γονείς ενωμένους λόγω της αρρώστιας του) (Ackerman, 1958,1962). Έτσι, η οικογένεια αναπτύσσει στο σύνολό της έναν συλλογικό ψυχισμό και ένα διαπροσωπικό ασυνείδητο, και επομένως μπορεί να αντιμετωπιστεί ως ένα σύνολο, όπως γίνεται στη θεραπεία σε ατομικό επίπεδο (Box, 1978).

ΚΥΡΙΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (2)

Ιδιαίτερα, η θεωρία των αντικειμενοτρόπων σχέσεων έστρεψε την ψυχοδυναμική προσέγγιση στην οργάνωση και λειτουργία της διαπροσωπικής αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα μέλη μιας οικογένειας, ενώ οι έννοιες της μεταβίβασης και της αντιμεταβίβασης συνέβαλαν καθοριστικά στην ψυχαναλυτική κλινική προσέγγιση της οικογένειας (Τσαμπαρλή, 2011). Αυτή λαμβάνει υπόψη της:

- (α) τους τρόπους οργάνωσης της οικογένειας με βάση τους οποίους διαμορφώνει τη δική της δυναμική,
- (β) τις ενδοψυχικές διεργασίες με τις οποίες το άτομο συμμετέχει στην οικογενειακή ομάδα,
- (γ) την αναπτυξιακή πορεία του ατόμου σε σχέση με την οικογένεια προέλευσης, και
- (δ) την αρχή ότι ως ασθενής δεν θεωρείται το άτομο αλλά όλη η οικογένεια (Ackerman, 1958).

Η ψυχοδυναμική παρέμβαση στοχεύει στην κατανόηση των ασυνείδητων διεργασιών της οικογένειας και την ωρίμανση (αυτονόμηση) του εαυτού για το κάθε μέλος της οικογένειας ξεχωριστά, καθώς και των τρόπων που αυτός ο εαυτός εμπλέκεται στη διαμόρφωση των οικογενειακών σχέσεων. Επομένως, ο/η θεραπευτής/τρια δεν εστιάζει μόνο σε επίπεδο ομάδας, στο εσωτερικό της οικογένειας, αλλά και στις εσωτερικευμένες αντικειμενότροπες σχέσεις του κάθε μέλους της (Τσαμπαρλή, 2011).

Κύριες τεχνικές αυτής της σχολής είναι η ερμηνεία, η ανάλυση των ονείρων, ο ελεύθερος συνειρμός, η ανάλυση της αντίστασης και η ανάλυση της μεταβίβασης.

ΚΥΡΙΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (3)

Κύρια σημεία της Γνωσιακής-Συμπεριφορικής Συμβουλευτικής Οικογένειας

- Η γνωσιακή-συμπεριφορική δίνει έμφαση στα πρότυπα συμπεριφοράς που επιλέγουν τα μέλη του συστήματος (Goldenberg & Goldenberg, 2005). Σύμφωνα με τη γνωστική-συμπεριφορική προσέγγιση, η οικογένεια -για λόγους ισορροπίας- επιλέγει να διατηρήσει εκείνες τις συμπεριφορές που από το περιβάλλον έχουν ενισχυθεί θετικά και από τις οποίες έχει προκύψει το μεγαλύτερο όφελος για τα μέλη της οικογένειας αλλά και το σύστημα συνολικά (Patterson, 2014). Όταν ένα μέλος της οικογένειας εκδηλώνει μια συμπεριφορά, αυτή οδηγεί σε μια αντίδραση από το άλλο μέλος της οικογένειας, αλλά ταυτόχρονα και από άλλα άτομα του ευρύτερου περιβάλλοντος/συστήματος. Επομένως, οι αντιδράσεις/αποκρίσεις είναι αμφίδρομες μεταξύ των μελών του συστήματος, αλλά έρχονται και σε αλληλεπίδραση με το ευρύτερο περιβάλλον (εργασία, οικογένεια, κοινότητα κ.λπ.) και ταυτόχρονα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε ατόμου ξεχωριστά (Patterson, 2014).
- Σύμφωνα λοιπόν με τη γνωστική-συμπεριφορική προσέγγιση, οι συγκρούσεις στην οικογένεια προκαλούνται επειδή το κάθε άτομο μεμονωμένα επιλέγει την αντίδραση που το ίδιο θεωρεί ότι λύνει το πρόβλημα. Επομένως, στόχος των συμβούλων είναι να μελετήσουν με την οικογένεια τις δυσλειτουργικές διαδικασίες επίλυσης συγκρούσεων που χρησιμοποιούν τα μέλη της και να επιχειρήσουν να τις αλλάξουν (Asen, 2002· Κουνενού, 2010).
- Η προσέγγιση αυτή έχει δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση των γονέων ώστε να διαχειριστούν την επικοινωνία με τα παιδιά τους, προκειμένου να αντιμετωπίσουν δυσκολίες όπως την επιθετική συμπεριφορά (Patterson et al., 1982). Οι γονείς μαθαίνουν να ενισχύουν θετικά την κοινωνική συμπεριφορά και αρνητικά την αντικοινωνική, αλλάζοντας τις αρνητικές μορφές συμπεριφοράς που αναπαράγονται στις σχέσεις τους. Έτσι, στόχος είναι όχι μόνο η αλλαγή συμπεριφοράς μεταξύ των μελών αλλά και η εκπαίδευση σε λειτουργικά γνωστικά σχήματα τα οποία θα εσωτερικεύσουν τα άτομα αλλά και το σύστημα (Carr, 2000· Patterson, 1971b).

ΚΥΡΙΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (4)

- Στην γνωσιακή-συμπεριφορική συμβουλευτική παρέχονται ευκαιρίες για κοινωνική μάθηση και ανάπτυξη στα μέλη της οικογένειας, ώστε ο συμβουλευόμενος να αποκτήσει μεγαλύτερη αυτονομία και κυριαρχία πάνω στη ζωή του και να εξοικειωθεί με τρόπους επίλυσης των προβλημάτων του (Goldstein, 1986). Η ανθρωπιστική-γνωσιακή προσέγγιση αφορά θεραπευτικές διαδικασίες που εστιάζονται στην αλλαγή των σκέψεων και των συναισθημάτων παράλληλα με την αλλαγή της συμπεριφοράς. Όταν οι άνθρωποι σκέφτονται και συμπεριφέρονται λογικά, είναι αποδοτικοί σε αυτό που κάνουν, αισθάνονται ευτυχισμένοι και ικανοί. Αντίθετα, ο παράλογος τρόπος σκέψης προκαλεί συναισθηματικές και ψυχολογικές διαταραχές-νευρωτική συμπεριφορά.
- Η ανθρωπιστική-γνωσιακή προσέγγιση δέχεται ότι υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ των σκέψεων και των συναισθημάτων. Συνήθως, οι σκέψεις συνοδεύουν τα συναισθήματα και τα συναισθήματα ακολουθούν τις σκέψεις. Όταν οι σκέψεις είναι λογικές, τα συναισθήματα είναι ευχάριστα και αισιόδοξα και η συμπεριφορά του ατόμου είναι συνήθως θετική. Στις περιπτώσεις όμως που το άτομο ή μέλη της οικογένειας κάνουν παράλογες σκέψεις, δηλαδή σκέψεις που δεν τα διευκολύνουν να απεμπλακούν από μια δύσκολη κατάσταση, συνήθως τα συναισθήματα που νιώθουν είναι αρνητικά και η συμπεριφορά τους πολλές φορές αυτοκαταστροφική.

ΚΥΡΙΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (5)

- Η θεωρία A-B-C εξηγεί αυτή την ικανότητα του ατόμου να καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τη συμπεριφορά και τα συναισθήματά του. Το A (Activating event) αναφέρεται στο γεγονός, το συμβάν, την εμπειρία. Το B (Belief system) αναφέρεται στις πεποιθήσεις του ατόμου, δηλαδή στον τρόπο που σκέφτεται αναφορικά με το γεγονός και τον εαυτό του. Το C (Consequence) αναφέρεται στις συνέπειες των σκέψεων και των πεποιθήσεων οι οποίες αντικατοπτρίζονται στα συναισθήματα και στη συμπεριφορά, που όταν είναι αρνητικά συνήθως είναι φόβος απόρριψης, άγχος, συναισθήματα απαξίωσης και χαμηλής αυτοεκτίμησης, κατάθλιψη και ανεπάρκειας. Εντούτοις, τα αρνητικά αυτά συναισθήματα δεν πηγάζουν από το γεγονός αυτό καθαυτό, αλλά από τις σκέψεις που έπονται του γεγονότος (Patterson, 1986).
- Η ανθρωπιστική-γνωσιακή προσέγγιση επιδιώκει να παρέμβει στον τρόπο σκέψης της οικογένειας και να τους βοηθήσει να κατανοήσουν ότι αυτός ο μη ορθολογικός τρόπος σκέψης δεν μπορεί παρά να οδηγήσει στην αυτοκαταστροφή. Στόχος είναι η αλλαγή του τρόπου σκέψης και κατά συνέπεια και των συναισθημάτων που τον *συνοδεύουν*.
- Η συμπεριφορά της οικογένειας αποκτά περισσότερο νόημα, αν γίνει κατανοητός ο τρόπος κατά τον οποίο οι σκέψεις, τα συναισθήματα και οι πράξεις τους υπηρετούν πολύ συγκεκριμένους σκοπούς.

ΚΥΡΙΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (6)

- Η γνωσιακή-συμπεριφορική προσέγγιση παρουσιάζει συνδεδετικούς κρίκους με την κοινωνική εργασία σε εστιασμένους στόχους (στοχοθέτηση) των Reid και Epstein (1972). Χαρακτηριστικό είναι το μοντέλο επίλυσης προβλημάτων (problem solving approach) της Perlman (1957), το οποίο κυριάρχησε για πολλά χρόνια διεθνώς στην εκπαίδευση των κοινωνικών λειτουργών. Το εν λόγω μοντέλο έχει πολλά κοινά σημεία με την γνωσιακή-συμπεριφορική προσέγγιση.
- Η γνωσιακή-συμπεριφορική προσέγγιση παρέχει ένα πλαίσιο το οποίο όχι μόνο διευκολύνει τον κοινωνικό λειτουργό να κατανοήσει αυτό που συμβαίνει, αλλά του υποδεικνύει επίσης και τα βήματα που θα πρέπει να ακολουθήσει ώστε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στην κοινωνική εργασία, η οποία είναι επικεντρωμένη σε συγκεκριμένους στόχους, συνοψίζεται στο σχήμα ΠΡΟΒΛΗΜΑ-ΕΚΤΙΜΗΣΗ-ΣΤΟΧΟΣ και δίνει έμφαση στο εδώ και τώρα. Είναι επηρεασμένη από τη γνωσιακή προσέγγιση.

Ο Scott (1989) εξετάζει τέσσερα πεδία στα οποία εφαρμόζεται η γνωσιακή προσέγγιση:

- προβλήματα συμπεριφοράς παιδιών,
- συναισθηματικές διαταραχές-άγχος, κατάθλιψη,
- διαπροσωπικές σχέσεις (συζυγικά προβλήματα/απουσία κοινωνικών δεξιοτήτων),
- προβλήματα αυτοελέγχου (αντιμετώπιση σχέσεων εξάρτησης, π.χ. χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών/κοινωνική εργασία με ανήλικους παραβάτες).

ΚΥΡΙΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (7)

- Τα πεδία παρέμβασης αποτελούν συχνά αντικείμενο της κοινωνικής εργασίας (Payne, 2000). Στη Μεγάλη Βρετανία, για παράδειγμα, η ομαδική παρέμβαση για την αντιμετώπιση της παραβατικής συμπεριφοράς που εκδηλώνουν ορισμένα άτομα εφαρμόζεται τόσο από τις Κοινωνικές Υπηρεσίες όσο και από τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων (Probation Service) από κοινωνικούς λειτουργούς. Η παρέμβαση στηρίζεται κυρίως στη γνωσιακή προσέγγιση και τη θεωρία κοινωνικής μάθησης. Στόχος των ομάδων είναι:
- Να βοηθήσουν τα άτομα-μέλη της ομάδας να αναγνωρίσουν τις εκλογικεύσεις στις οποίες έχουν οδηγηθεί, τις πεποιθήσεις και το σύστημα αξιών που έχουν αναπτύξει, ώστε να κατανοήσουν το πώς αυτά επηρεάζουν τη συμπεριφορά τους.
- Να φέρουν σε αντιπαράθεση τα άτομα-μέλη με τις αντιλήψεις εκείνες οι οποίες τους έχουν οδηγήσει στο πρόβλημα.
- Να ενισχυθούν αντίστοιχα οι αξίες που δυσκολεύουν την επανεμφάνιση της προβληματικής/αρνητικής συμπεριφοράς.
- Να τους καλλιεργήσουν νέες στάσεις που θα τους βοηθούν να μην εμπλέκονται ξανά με το πρόβλημα.

Κύριες τεχνικές αυτής της θεωρητικής προσέγγισης είναι η εκτέλεση εργασιών στο σπίτι, καταγραφή δραστηριοτήτων, εκμάθηση νέων δεξιοτήτων, αλλαγή σκέψεων, παίξιμο ρόλων, αμφισβήτηση των παράλογων πεποιθήσεων και αντιμετώπιση τους.

ΚΥΡΙΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (8)

Κύρια σημεία της Ροτζεριανής-Προσωποκεντρικής Συμβουλευτικής Οικογένειας

- Η ροτζεριανή-προσωποκεντρική προσέγγιση είναι κατεξοχήν μη κατευθυντική (non-directive) συμβουλευτική προσέγγιση. Έχει ως βασική αρχή ότι κάθε άτομο είναι μοναδικό και έχει τη δική του αξία, ανεξάρτητα από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει και τις συνθήκες όπου ζει. Όπως αναφέρεται και παραπάνω, οι αρχές αυτές συνάδουν με τις αξίες και τις αρχές της κοινωνικής εργασίας. Κάθε άτομο, κατά τον Rogers, είναι κατά βάση λογικό, έχει τη δυνατότητα να κοινωνικοποιηθεί, να προχωρήσει και να αντιμετωπίσει ρεαλιστικά την πραγματικότητα. Για αυτό τον λόγο, η ροτζεριανή προσέγγιση ανήκει στη σχολή των υπαρξιστικών-ουμανιστικών προσεγγίσεων.
- Οι συμβουλευόμενοι αντιμετωπίζονται ως άτομα με τα οποία μπορεί κανείς να συνεργαστεί, μπορούν να είναι δημιουργικά και γι' αυτό αξίζουν να τους εμπιστευτούν. Υποστηρίζεται ότι μόνο αν οι άνθρωποι απελευθερωθούν από τις άμυνες τους, οι αντιδράσεις τους θα είναι θετικές και θα μπορούν να βελτιωθούν, να προοδεύσουν και να είναι δημιουργικοί (Patterson, 1986). Επιπλέον αναγνωρίζεται η μοναδικότητα της σχέσης μεταξύ συμβούλου και συμβουλευόμενου, κατά την οποία ο/η σύμβουλος θεωρείται ότι γίνεται ο/η μαιευτήρας που θα «ξεγεννήσει» μια νέα προσωπικότητα. Εντούτοις, η προσωπική αλλαγή καθίσταται εφικτή μέσα από κλίμα απόλυτης αποδοχής (Thorne, 1989). Η συμβουλευτική διαδικασία δεν επιδιώκει τίποτε άλλο από το να απελευθερώσει τις ήδη υπάρχουσες δυνατότητες του εξυπηρετούμενου. Το εσωτερικό πλαίσιο αναφοράς του εξυπηρετούμενου, δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο ο ίδιος αντιλαμβάνεται και επεξεργάζεται τα γεγονότα και τις καταστάσεις έχουν μοναδική αξία για τη ροτζεριανή προσέγγιση. Επιχειρώντας λοιπόν ο/η σύμβουλος να κατανοήσει τα όσα εξιστορούν οι συμβουλευόμενοι διεισδύει στο εσωτερικό πλαίσιο αναφοράς τους.

ΚΥΡΙΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (9)

- Οι βασικές αρχές που ο/η σύμβουλος ακολουθεί στη ροτζεριανή προσέγγιση συνοψίζονται στα εξής: να είναι αυθεντικός, να είναι συνεπής απέναντι στον ρόλο του/της στο πλαίσιο της συμβουλευτικής σχέσης, να αποδέχεται τον/την εξυπηρετούμενο/η χωρίς όρους και να δείχνει ενσυναίσθηση και αυθεντικότητα (authenticity, congruence, genuineness and empathy). Ο Rogers θεωρεί ότι για να είναι αποτελεσματική η παρέμβαση θα πρέπει ο σύμβουλος να κερδίσει την εμπιστοσύνη των συμβουλευόμενων. Όταν υιοθετεί αυτή την προσέγγιση δεν προβαίνει σε αναλύσεις που βασίζονται σε θεωρίες προσωπικότητας. Κατά συνέπεια δεν αναζητά την εκτίμηση των συμβουλευόμενων μέσα από την επίδειξη γνώσεων του και την απόδοση ερμηνειών, αλλά μέσα από την ανθρώπινη στάση του, την ενσυναίσθηση που δείχνει, τη διαφάνεια και την αυθεντικότητά του. Η προσωπικότητά του, οι εμπειρίες και η αυτογνωσία του είναι καθοριστικοί παράγοντες για την επιτυχία της παρέμβασης.
- Βασικές τεχνικές που ακολουθούνται από τους επαγγελματίες αυτής της προσέγγισης είναι η ανατροφοδότηση, η ενσυναίσθηση, η συνεχής ενθάρρυνση και υποστήριξη του συμβουλευόμενου, η παράφραση και η επανάληψη.

ΚΥΡΙΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (10)

Κύρια σημεία της Συστημικής Συμβουλευτικής Οικογένειας

Η συστημική-οικογενειακή προσέγγιση έχει τη βάση της στη Γενική Θεωρία Συστημάτων και αντιμετωπίζει κάθε ζήτημα σε επίπεδο σχέσεων και οικογένειας, και όχι σε επίπεδο ατόμου. Ωστόσο, υπάρχουν ποικίλα μοντέλα συστημικής οικογενειακής συμβουλευτικής όπως η δομική θεραπεία, η στρατηγική θεραπεία και η αφηγηματική θεραπεία. Κοινός τόπος σε κάθε προσέγγιση της οικογενειακής θεραπείας είναι ότι τα αρνητικά συναισθήματα και οι δυσκολίες συμπεριφοράς και προσαρμογής που βιώνει το άτομο σχετίζονται με ζητήματα δυσλειτουργίας σε επίπεδο του συστήματος της οικογένειας. Τέτοια μπορεί να είναι η προβληματική επικοινωνία μεταξύ των μελών της οικογένειας ή κάποιας μορφής διαστρέβλωση στη δομή της οικογένειας (McLeod, 2005). Τα κοινά χαρακτηριστικά της σύγχρονης οικογενειακής θεραπείας περιλαμβάνουν τα ακόλουθα.

- Τη θεραπευτική δράση που εστιάζει στο πλαίσιο και όχι στο άτομο.
- Την παρατήρηση των προτύπων αλληλεπίδρασης μέσα στο οικογενειακό σύστημα, μέσω της ενεργού συμμετοχής όλων ή των περισσότερων μελών της οικογένειας.
- Την έμφαση στο «πώς» συμπεριφέρονται οι άνθρωποι (δηλαδή στη διαδικασία) και τι συνέπειες έχει η συμπεριφορά τους στους άλλους, παρά στο «γιατί» συμπεριφέρονται όπως συμπεριφέρονται (δηλαδή στην αιτία).

ΚΥΡΙΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (11)

- Τη μελέτη προτύπων μεταξύ των μελών του συστήματος παρά νόμων που ισχύουν καθολικά.
- Την εστίαση στο εδώ και τώρα, παρά σε προηγούμενες εμπειρίες και διαδικασίες.
- Την ουδέτερη στάση του/της θεραπευτή/τριας, ώστε αυτός/ή να αποφύγει να «απορροφηθεί» από το σύστημα ή να συμμαχήσει με κάποιο ή κάποια μέλη της οικογένειας.
- Τη διεξαγωγή της θεραπευτικής διαδικασίας όχι από έναν αλλά από ομάδα θεραπευτών, τα μέλη της οποίας μπορεί να δρουν είτε ως σύμβουλοι μαζί με την οικογένεια είτε ως παρατηρητές/τριες (πίσω από μονόδρομο καθρέφτη).
- Τον προσανατολισμό σε περιορισμένο αριθμό συνεδριών που ασκούν «υψηλή» επιρροή, αντί των πολλών συνεδριών που λειτουργούν περισσότερο «έμμεσα» ή υποστηρικτικά.

Η *συστημική προσέγγιση* αντιμετωπίζει την οικογένεια ως ένα σύστημα σχέσεων που το κάθε ζήτημα ή δυσκολία εδράζεται στη σχέση και όχι στο άτομο. Στο πλαίσιο της θεωρίας αυτής υιοθετείται μια ολιστική και «σχεσιακή» αντίληψη των πραγμάτων. Επίσης, υποστηρίζεται ότι ο κόσμος αποτελείται από συστήματα, καθένα από τα οποία είναι μέρος μεγαλύτερων συστημάτων, ιεραρχικά οργανωμένων, με τρόπο που όλα μαζί αποτελούν τμήματα ενός ευρύτερου συνόλου (Κουνενού, 2010).

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη προσέγγιση, η οικογένεια είναι ένα ζωντανό σύστημα που τείνει να διατηρεί την ισορροπία του (αρχή της ομοιόστασης) μέσο:» της αποδοχής διαφόρων στοιχείων αλλά και αντίστασης στην αλλαγή, ανταλλάσσοντας στοιχεία από/και προς το περιβάλλον του. Τα μέλη της οικογένειας είναι αλληλεξαρτώμενα μεταξύ τους, με τη δράση του καθενός να επηρεάζει τους υπόλοιπους, ενώ την ίδια στιγμή όλοι τους συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς του κάθε μέλους ξεχωριστά. Το κάθε μέλος διατηρεί την ατομικότητά του ταυτόχρονα με τη σύνδεσή του με τα άλλα μέλη. Έτσι, τα ανθρώπινα συστήματα λαμβάνουν πληροφορίες, λύσεις και αποφάσεις ώστε να προσαρμοστούν στις ανάγκες του περιβάλλοντος και των υπόλοιπων μελών της οικογένειας (Κουνενού, 2010).

ΚΥΡΙΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (12)

Κύρια σημεία της Αντλεριανής Συμβουλευτικής προσέγγισης

- Βασισμένη σε ένα μοντέλο ανάπτυξης, η προσέγγιση αυτή δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις ικανότητες του ατόμου να ζήσει σε μία κοινωνία και να συνεργαστεί με τα υπόλοιπα μέλη της. Επίσης δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ενότητα της προσωπικότητας, στην ανάγκη να βλέπουμε τα άτομα από τη δική τους υποκειμενική προσέγγιση, και στην σημασία των στόχων ζωής που κατευθύνουν τη συμπεριφορά. Τα άτομα κινητοποιούνται από το κοινωνικό ενδιαφέρον και από την εύρεση στόχων για την επίτευξη των οποίων θα αγωνιστούν. Η θεραπεία προσφέρει ενθάρρυνση και βοηθάει τους πελάτες να αλλάξουν την γνωστική τους προσέγγιση.
- Οι θεραπευτικοί στόχοι της παρέμβασης είναι η πρόκληση των βασικών συλλογισμών και στόχων των πελατών. Η ενθάρρυνση των πελατών ώστε να αναπτύξουν κοινωνικά χρήσιμους στόχους. Η αλλαγή των λανθασμένων κινητοποιήσεων και η βοήθεια ώστε να αισθανθούν ίσοι με τους άλλους.
- Ως προς την θεραπευτική σχέση δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην κοινή υπευθυνότητα, στον αμοιβαίο καθορισμό των στόχων, στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και στον αμοιβαίο σεβασμό, και στην ισότητα. Η σχέση συνεργασίας εκδηλώνεται με την υπογραφή του θεραπευτικού συμβολαίου. Δίνεται επίσης βαρύτητα στην εξέταση του τρόπου ζωής, ο οποίος εκφράζεται με τις καθημερινές δραστηριότητες του πελάτη.
- Αναφορικά με τις τεχνικές οι Αντλεριανοί χρησιμοποιούν πολλές τεχνικές, μερικές από τις οποίες είναι οι παραφράσεις, η ενθάρρυνση, η αντιπαράσταση, η ερμηνεία, η συλλογή στοιχείων για τη ζωή του πελάτη {πρώιμες αναμνήσεις, οργάνωση της οικογένειας}, τα θεραπευτικά συμβόλαια, οι εργασίες για το σπίτι, οι παράδοξες προθέσεις, και οι υποβολές.

ΤΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Κύριες τεχνικές είναι η κατασκευή γενεαλογικών δέντρων, κυκλικές ερωτήσεις, παράδοξες παρεμβάσεις, οδηγίες, αναπαραστάσεις, παράφραση, ενσυναίσθηση και ενεργητική ακρόαση.

Σύμφωνα με τη συστημική προσέγγιση, είναι αδύνατη η κατανόηση της συμπεριφοράς ενός μέλους της οικογένειας ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά των άλλων μελών. Έτσι, στόχος της θεραπευτικής παρέμβασης δεν είναι πλέον το άτομο αλλά το σύστημα των σχέσεων μέσα στο οποίο ανήκει.

Το συνθετικό μοντέλο οικογενειακής θεραπείας αναφέρεται σε ένα είδος παρέμβασης που συνδυάζει διάφορες σχολές της συστημικής οικογενειακής θεραπείας, όπως τη στρατηγική και τη δομική, καθώς και στοιχεία από τη συμπεριφορική εκπαίδευση γονέων και τη γνωσιακή θεραπεία (Evans, Turner, & Trotter, 2012). Πρόκειται για μια ολιστική παρέμβαση, η οποία -πέρα από την οικογένεια- εμπλέκει διάφορα συστήματα, όπως το εκπαιδευτικό και εργασιακό πλαίσιο των μελών της οικογένειας, ομάδες συνομηλίκων, τη γειτονιά κ.λπ. Η παρέμβαση αυτή δίνει ταυτόχρονα έμφαση στην αλλαγή στην οικογένεια και στο κάθε άτομο ξεχωριστά. Ειδικότερα, η συμβουλευτική με το κάθε μέλος της οικογένειας οδηγεί στη διαμόρφωση πολύ συγκεκριμένων στόχων, καθώς και βημάτων με τα οποία αυτοί θα επιτευχθούν, ενώ στη συνέχεια η εκτίμηση της προόδου του κάθε μέλους γίνεται στο πλαίσιο οικογενειακών συνεδριών, στις οποίες η ίδια η οικογένεια αξιολογεί την όποια αλλαγή παρατήρησε (Evans, Turner, & Trotter, 2012).

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (1)

- Ορισμένες από τις θεωρητικές προσεγγίσεις συμβουλευτικής οικογένειας υποστηρίζουν ότι ο θεραπευτής θα πρέπει να έχει μία ενεργητική και κατευθυντική στάση, ενώ άλλες υποστηρίζουν ότι ο πελάτης θα πρέπει να είναι το ενεργητικό μέλος της διαδικασίας. Ορισμένοι σύμβουλοι εστιάζουν την προσοχή τους στα συναισθήματα, ενώ άλλοι τονίζουν τη σημασία της αναγνώρισης των γνωστικών μορφών, και άλλοι επικεντρώνονται στην συμπεριφορά. Η βασική πρόκληση είναι να βρεθεί ένας τρόπος να συνθέσει ο κοινωνικός λειτουργός που ασκεί συμβουλευτική οικογένειας κάποια στοιχεία αυτών των θεραπειών ώστε να μπορεί να εργαστεί στη συνέχεια με τους πελάτες και στα τρία αυτά επίπεδα της ανθρώπινης εμπειρίας.
- Η σύνθεση των προσεγγίσεων της ψυχοθεραπείας θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από προσπάθειες να κοιτάζουμε πέρα και διαμέσου των περιορισμών των προσεγγίσεων της κάθε σχολής προκειμένου να διαπιστώσουμε τι μπορούμε να μάθουμε από άλλες προσεγγίσεις και πώς οι πελάτες μπορούν να επωφεληθούν από αυτές (Arkowitz, 1992). Υπάρχουν πολλοί δρόμοι για να πετύχουμε αυτή την σύνθεση, δύο από τους πιο συνηθισμένους είναι ο τεχνικός εκλεκτικισμός και η θεωρητική σύνθεση. Ο τεχνικός εκλεκτικισμός τείνει να εστιάζεται στις διαφορές, στις επιλογές από διάφορες προσεγγίσεις, και είναι μία συλλογή τεχνικών. Αντίθετα, η θεωρητική σύνθεση αναφέρεται σε μία εννοιολογική ή θεωρητική δημιουργία πέρα από την απλή ανάμιξη τεχνικών. Ο τρόπος αυτός έχει ως στόχο την δημιουργία ενός εννοιολογικού πλαισίου που συνθέτει τα καλύτερα στοιχεία από δύο ή περισσότερες θεωρητικές προσεγγίσεις με βάση την υπόθεση ότι το αποτέλεσμα θα είναι πιο πλούσιο από οποιοδήποτε αποτέλεσμα που θα προκύψει από την κάθε επιμέρους θεωρία (Norcross & Newman, 1992).

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (2)

- Ένας λόγος για την τάση προς την σύνθεση των προσεγγίσεων της ψυχοθεραπείας είναι η αναγνώριση ότι καμία θεραπεία δεν είναι αρκετά περιεκτική για την αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας της ανθρώπινης συμπεριφοράς, ιδιαίτερα όταν η κλίμακα των τύπων των πελατών και των συγκεκριμένων τους προβλημάτων λαμβάνονται υπόψη. Επειδή καμία θεωρία δεν έχει προνόμιο στην αλήθεια, και επειδή κανένα σύνολο τεχνικών μόνο του δεν είναι πάντα αποτελεσματικό στην αντιμετώπιση διαφορετικών κατηγοριών πελατών, ο K. R. Kelly (1988/ 1991) δεν πιστεύει ότι έχει νόημα να ακολουθούμε μία μόνο θεωρία. Πράγματι, θεωρεί ότι μία θεωρητική σύνθεση μπορεί να αποτελέσει την βάση της μελλοντικής πρακτικής της συμβουλευτικής. Οι θεραπευτές που είναι ανοικτοί σε μία σύνθετη προσέγγιση μπορεί να διαπιστώσουν ότι αρκετές θεωρίες έχουν έναν βασικό ρόλο στην προσωπική τους προσέγγιση της συμβουλευτικής. Εφόσον αποδέχονται ότι η κάθε θεωρία έχει τα πλεονεκτήματα της και τα μειονεκτήματα της και είναι, εξ ορισμού, "διαφορετική" από τις άλλες, οι θεραπευτές προσπαθούν να αναπτύξουν μία θεωρία που τους ταιριάζει. Η ανάπτυξη μίας σύνθετης προσέγγισης είναι μία προσπάθεια που διαρκεί μία ζωή και η οποία βελτιώνεται συνεχώς με την εμπειρία.
- Σύμφωνα με τον Lazarus (1986, 1989, 1992), ο οποίος είναι ένας από τους υποστηρικτές του τεχνικού εκλεκτισμού, οι θεραπευτές που ελπίζουν να είναι αποτελεσματικοί σε μία ευρεία κλίμακα προβλημάτων και με διαφορετικές ομάδες πελατών πρέπει να είναι ευέλικτοι και πολύπλευροι. Οι βασικές ερωτήσεις που κάνουν είναι: Τι έχει αποτέλεσμα για ποιον και υπό ποιες συνθήκες; Γιατί ορισμένες διαδικασίες είναι χρήσιμες για κάποιους και άχρηστες για κάποιους άλλους; Τι πρέπει να γίνει για να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη επιτυχία και οι θετικές επανεξετάσεις των πελατών; Ο Lazarus τονίζει ότι ο τεχνικός εκλεκτισμός χρησιμοποιεί πολλές αποτελεσματικές τεχνικές χωρίς να υποστηρίζει τις θεωρίες που τις έχουν αναπτύξει. Παρατηρεί ότι ορισμένοι πελάτες ανταποκρίνονται σε εκείνους τους συμβούλους που δεν είναι τυπικοί και αποπνέουν ζεστασιά, ενώ άλλοι θέλουν περισσότερο τυπικούς συμβούλους. Ενώ κάποιοι πελάτες συνεργάζονται καλά με θεραπευτές οι οποίοι είναι ήρεμοι και δεν τους εξαναγκάζουν, άλλοι συνεργάζονται καλύτερα με κατευθυντικούς και διαχυτικούς θεραπευτές. Επιπλέον, ο ίδιος πελάτης μπορεί να αντιδρά θετικά σε διαφορετικές θεραπευτικές τεχνικές και τρόπους σε διαφορετικές χρονικές στιγμές.

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (3)

- Οι θεραπευτές της γνωστικό-συμπεριφορικής θεραπείας λειτουργούν μέσα στα πλαίσια μίας διδακτικής και κατευθυντικής δομής. Πολλές φορές αναθέτουν στους πελάτες εργασίες για το σπίτι οι οποίες είναι έτσι σχεδιασμένες ώστε να ασκήσουν οι πελάτες την καινούργια συμπεριφορά έξω από τα πλαίσια της συνεδρίας. Αντίθετα, οι προσωποκεντρικοί θεραπευτές λειτουργούν στα πλαίσια μίας περισσότερο χαλαρής και λιγότερο προσδιορισμένης δομής.
- Η δομή εξαρτάται από τον συγκεκριμένο πελάτη και από τις συγκεκριμένες συνθήκες που ο πελάτης φέρνει στα πλαίσια της θεραπείας. Κατά τη δική μου άποψη, η σαφής δομή είναι περισσότερο ουσιαστική στα πρώτα στάδια της συμβουλευτικής θεραπείας. Βοηθάει τους πελάτες να μιλήσουν για τα προβλήματά τους που τους οδήγησαν στην αναζήτηση θεραπείας. Είναι χρήσιμο τόσο για τον θεραπευτή όσο και για τον πελάτη να κάνουν από κοινού μία αρχική αξιολόγηση ώστε η θεραπευτική διαδικασία να έχει ένα επίκεντρο. Όσο το δυνατόν συντομότερα, είναι χρήσιμο οι πελάτες να έχουν αντιληφθεί το δικό τους μερίδιο ευθύνης για την απόφαση σχετικά με το περιεχόμενο των συνεδριών. Από τα πρώτα στάδια της θεραπευτικής διαδικασίας οι πελάτες θα πρέπει να έχουν αναλάβει αυτή την ευθύνη εάν ο σύμβουλος περιμένει από αυτούς να συμμετάσχουν ενεργά στη θεραπευτική διαδικασία.
- Η θεραπεία είναι μόνο για όσους έχουν κάποιες διαταραχές; Μπορεί άραγε ένα σχετικά υγιές άτομο να επωφεληθεί από αυτήν; Υπάρχουν άραγε κάποιες ομάδες που μοιράζονται κοινά χαρακτηριστικά ανάμεσα σε αυτή την τεράστια ποικιλία πελατών;

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (4)

- Οι περισσότεροι πελάτες έχουν κοινό χαρακτηριστικό κάποιον βαθμό πόνου, βασάνων, ή τουλάχιστον δυσφορίας. Υπάρχει διάκριση ανάμεσα στο πώς θα ήθελαν να είναι και στο πώς είναι στην πραγματικότητα. Ορισμένοι ξεκινούν θεραπεία επειδή ελπίζουν ότι έτσι θα θεραπεύσουν κάποιο συγκεκριμένο σύμπτωμα ή συμπτώματα: Θέλουν να απαλλαγούν από ημικρανίες, από χρόνιες προσβολές άγχους, να χάσουν βάρος, ή να ανακουφιστούν από την κατάθλιψη. Μπορεί να έχουν αντικρουόμενα συναισθήματα και αντιδράσεις, μπορεί να αγωνίζονται να απαλλαγούν από την χαμηλή αυτό-εκτίμησή τους, ή μπορεί να θέλουν να ενισχύσουν και να αυξήσουν τις δεξιότητές τους. Πολλοί επιθυμούν να λύσουν τις συγκρούσεις που έχουν με τον σύντροφό τους στα πλαίσια του γάμου. Όλο και πιο πολύ, οι άνθρωποι αρχίζουν θεραπεία για να αντιμετωπίσουν τα υπαρξιακά τους προβλήματα. Τα προβλήματά τους είναι λιγότερο προσδιορισμένα αλλά σχετίζονται με τις εμπειρίες της κενότητας, της έλλειψης νοήματος στη ζωή, της ανίας, των νεκρών προσωπικών σχέσεων, της έλλειψης έντονων συναισθημάτων, και της απώλειας της αίσθησης του εαυτού.
- Οι αρχικές προσδοκίες πολλών πελατών είναι η βοήθεια ειδικού και τα γρήγορα αποτελέσματα. Πολλές φορές ελπίζουν για μεγάλες αλλαγές στη ζωή τους χωρίς οι ίδιοι να καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες. Καθώς η θεραπεία προχωράει, ανακαλύπτουν ότι πρέπει να έχουν έναν ενεργητικό ρόλο στη διαδικασία. Πρέπει να επιλέξουν οι ίδιοι τους στόχους τους και να εργαστούν προς την επίτευξή τους, τόσο μέσα στα πλαίσια των θεραπευτικών συνεδριών όσο και στην καθημερινή τους ζωή.
- Ορισμένοι πελάτες μπορεί να επωφεληθούν από την συνειδητοποίηση και την έκφραση κάποιων καταπιεσμένων συναισθημάτων, άλλοι μπορεί να χρειάζεται να εξετάσουν τις πεποιθήσεις και τις σκέψεις τους, άλλοι μπορεί να χρειάζονται περισσότερο την αλλαγή του τρόπου που συμπεριφέρονται, και άλλοι μπορεί να επωφεληθούν μιλώντας μαζί σας για τις σχέσεις τους με τα σημαντικά πρόσωπα στη ζωή τους. Προκειμένου να αποφασίσετε ποιες παρεμβάσεις θα είναι πιο πιθανό να είναι χρήσιμες, θα πρέπει να λάβετε υπόψη σας το πολιτισμικό, εθνικό, και κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των πελατών σας.

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (5)

- Αυτό το μάθημα εστιάζει στην υιοθέτηση ενός ολιστικού/εκλεκτικού μοντέλου παρέμβασης στην συμβουλευτική οικογένειας στο πλαίσιο της κοινωνικής εργασίας που συνδυάζει στοιχεία από τις τρεις προαναφερόμενες κύριες θεωρητικές προσεγγίσεις (ψυχαναλυτική, γνωσιακή-συμπεριφορική και συστημική συμβουλευτική οικογένειας). Στο πλαίσιο αυτό επισημαίνεται ο διττός ρόλος της κοινωνικής εργασίας: αφενός υποστηρικτικός/συμβουλευτικός και αφετέρου γραφειοκρατικός (διεκπεραιωτικός) αφού περιλαμβάνει την διασύνδεση των εξυπηρετούμενων μας στους Φορείς της Κοινότητας.
- Η ολιστική προσέγγιση αφορά στην αντιμετώπιση των δυσκολιών μέσα από την αξιοποίηση των δυνατών σημείων του περιβάλλοντος του ατόμου, της οικογένειας, της ομάδας ή της κοινότητας, που αντιμετωπίζονται ως πολυσύνθετα συστήματα. Συνδυάζει πολυεπίπεδες παρεμβάσεις που εστιάζουν στην κινητοποίηση ατόμου/αποδέκτη υπηρεσιών, στην ευαισθητοποίηση, την ενθάρρυνση και την αξιοποίηση δυνατών σημείων της οικογένειας, της γειτονιάς, του σχολείου, του εργασιακού χώρου και των κοινωνικών συστημάτων, τα οποία μπορούν να παρέχουν υποστήριξη στο άτομο/συμβουλευόμενο.

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (6)

- Στόχος είναι η παρέμβαση σε άτομα, ομάδες, οικογένειες, οργανώσεις και κοινότητες, η αναζήτηση των πόρων και των δυνατοτήτων που μπορούν να συμβάλουν στην υποστήριξή τους και στην επίλυση δυσκολιών και προβλημάτων. Εισηγείται μια εκλεκτική επιλογή προσεγγίσεων (Δημοπούλου, Καλούτση-Ταυλαρίδου, Μουζακίτης, 2006) και παρεμβάσεων συμβουλευτικής σε ένα μικροεπίπεδο, ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν κατά τη διεξαγωγή της συνέντευξης. Στη βιβλιογραφία της συμβουλευτικής, εξάλλου, ο όρος *εκλεκτική* χρησιμοποιείται ως συνώνυμος της ολιστικής προσέγγισης (Dryden, 1989).
- Προϋποθέτει κατά συνέπεια καλή γνώση των προσεγγίσεων βραχείας συμβουλευτικής από τον κοινωνικό λειτουργό, ώστε να είναι σε θέση να συνδυάσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις πλέον κατάλληλες τεχνικές παρέμβασης και δεξιότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του αποδέκτη και τη βαρύτητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο ίδιος.

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (7)

Η διεργασία επίλυσης του προβλήματος στο πλαίσιο της ολιστικής προσέγγισης προϋποθέτει:

α) τη διερευνητική αναγνώριση του συστήματος- πλαισίου-περιβάλλοντος και των δυναμικών που αναπτύσσονται σε αυτό, και κατά συνέπεια

β) τη διερεύνηση της δυναμικής της «μεταβαλλόμενης Οικογένειας» (πυρηνικής, μονογονεϊκής, οικογένειας που προκύπτει από δεύτερο ή τρίτο γάμο και στο περιβάλλον της οποίας συμβιώνουν παιδιά και των δύο γονέων και της εκτεταμένης οικογένειας).

γ) τη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ σχολείου και οικογένειας, εφόσον εμπλέκεται ανήλικος-μαθητής και

δ) τη διερεύνηση των δυνατών σημείων και πόρων στη γειτονιά, στο φιλικό και εργασιακό περιβάλλον της οικογένειας.

Επιχειρείται η ανάπτυξη δικτύων και συνεργασίας με άλλους φορείς και προγράμματα των υπηρεσιών τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, του δημόσιου τομέα ή Μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων, με στόχο την πιο αποτελεσματική παρέμβαση και τον πολλαπλασιασμό στα οφέλη. Σε ένα μέσο επίπεδο, η παρέμβαση σε ομάδες και οργανώσεις δεν παραμένει απλώς στις συναλλακτικές διεργασίες εντός των ομάδων, ή/και ίων οργανώσεων, αλλά επιχειρεί παράλληλα τη διασύνδεση με το ευρύτερο περιβάλλον, το σύστημα μέσα στο οποίο λειτουργεί, αναπτύσσεται και βρίσκεται σε αλληλεπίδραση η ομάδα, π.χ. το σχολείο, ο εργασιακός χώρος ή η κοινότητα.

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (8)

- Οι παρεμβάσεις στο εσωτερικό της ομάδας εστιάζουν συνήθως στην ανάπτυξη της δυναμικής και της αλληλεπίδρασης, των κοινωνικών δεξιοτήτων, των δεξιοτήτων διαπροσωπικής επικοινωνίας, της βελτίωσης της αλληλεπίδρασης και της συνεργασίας στην ομάδα. Επικεντρώνονται στην επίλυση προβλημάτων, στην ανάπτυξη αλληλεγγύης και αλληλοϋποστήριξης και στη διαχείριση συγκρούσεων και κρίσεων. Εστιάζει στην ανάπτυξη προγραμμάτων για την κοινωνική ένταξη περιθωριοποιημένων και απομονωμένων ατόμων από τα υπόλοιπα μέλη (αποδιοπομπαίοι τράγοι) και κοινωνικά αποκλεισμένων και στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής.
- Παράλληλα όμως η διαμεθοδική κοινωνική εργασία μέσα από μια ολιστική προσέγγιση στοχεύει στην ευαισθητοποίηση και κριτική συνειδητοποίηση των μελών της ομάδας για ζητήματα που απασχολούν ευρύτερα και προβληματίζουν τα μέλη και στην ενδυνάμωσή τους, ώστε να διεκδικήσουν, να διαμεσολαβήσουν ή/και να συνηγορήσουν σε θεσμικά όργανα, φορείς και υπηρεσίες στην κοινότητα και θεσμικούς εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Ο όρος *συμβουλευτική*, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, χρησιμοποιείται από ένα ευρύ φάσμα επαγγελματιών της ψυχικής υγείας και της εκπαίδευσης, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς και εκπαιδευτικούς. Η συμβουλευτική εστιάζει στην υποστήριξη ατόμων, ομάδων και οικογενειών να αντιμετωπίσουν προσωπικά, οικογενειακά, εκπαιδευτικά και ζητήματα καριέρας.
- Σύγχυση προκαλεί όμως το γεγονός ότι η λέξη σύμβουλος μεταφράζεται στα αγγλικά και ως *consultant*, που αναφέρεται κυρίως σε συμβούλους επιχειρήσεων, εκτός του όρου *counsellor*.

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (9)

- Οι αποδέκτες των υπηρεσιών της κοινωνικής εργασίας είναι τις περισσότερες φορές άτομα ή κοινωνικές ομάδες που ζουν κάτω από τα όρια της φτώχειας, βιώνουν συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, διάκρισης και καταπίεσης. Είναι κατά συνέπεια οι κοινωνικοί λειτουργοί που παρέχουν τη δυνατότητα ευρύτερης εφαρμογής της συμβουλευτικής στην κοινότητα και σε απευθυνόμενους, οι οποίοι μόνο διά μέσου των κοινωνικών υπηρεσιών μπορούν να έχουν πρόσβαση σε συμβουλευτική προσέγγιση.
- Η κοινωνική εργασία εστιάζει σε παρεμβάσεις που στοχεύουν να υποστηρίξουν τα άτομα αυτά ώστε να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της καθημερινότητάς τους, τα οποία προκύπτουν από τη σχέση τους με το περιβάλλον. Οι ως άνω παρεμβάσεις περιλαμβάνουν άμεση υποστήριξη μέσα από τεχνικές και δεξιότητες συμβουλευτικής.
- Παράλληλα, εστιάζουν στην αναζήτηση πόρων και στον συντονισμό συνηγορίας από πλευράς του κοινωνικού λειτουργού, με στόχο τη βελτίωση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που βιώνουν οι εξυπηρετούμενοι. Η έμφαση της κοινωνικής εργασίας στην κοινωνική δικαιοσύνη και η συνηγορία που ασκεί για την υποστήριξη των ατόμων αλλά και η στόχευση προς την αλλαγή των συνθηκών του συστήματος έχουν ως κύριο σκοπό να βοηθήσουν τα άτομα, τις οικογένειες, τις κοινωνικές ομάδες ή τις κοινότητες να αντιμετωπίσουν τα προσωπικά και κοινωνικά προβλήματά τους, είτε μέσω άμεσης συμβουλευτικής παρέμβασης είτε/και παράλληλα μέσω σχεδιασμού και υλοποίησης προγραμμάτων τα οποία αποβλέπουν στο ευρύτερο όφελος των ομάδων και των κοινοτήτων.

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (5)

- Στις περιπτώσεις αυτές, οι κοινωνικοί λειτουργοί χρησιμοποιούν παρεμβάσεις συμβουλευτικής ομάδων που στοχεύουν στην κριτική συνειδητοποίηση, τη διατύπωση αιτήματος και την ενθάρρυνση των μελών της ομάδας να αντιμετωπίσουν τις υφιστάμενες δυσκολίες μέσα από ορθολογική προσέγγιση της παρουσιαζόμενης κατάστασης. Οι δεξιότητες της συμβουλευτικής εμπλουτίζουν την κοινωνική εργασία διευκολύνοντας τον επαγγελματία να κατανοήσει τις δυναμικές αλληλεπίδρασης μεταξύ των μελών της ομάδας.
- Ο όρος χρησιμοποιείται συχνά εναλλακτικά των όρων που περιγράφουν κλασικές μεθόδους παρέμβασης της κοινωνικής εργασίας όπως κοινωνική εργασία με οικογένειες. Επίσης, το πεδίο της θεραπείας της οικογένειας έχει επηρεάσει ιδιαίτερα τη συμβουλευτική στην κοινωνική εργασία, ενώ μεγάλος αριθμός κοινωνικών λειτουργών έχουν μετεκπαιδευτεί στη συστημική προσέγγιση και τη θεραπεία της οικογένειας.
- Εντούτοις, πολλές φορές η λέξη *συμβουλευτική* (counselling) χρησιμοποιείται εναλλακτικά της λέξης *συμβουλή* (advice). Ο Patterson (1967) επιχείρησε να επισημάνει μερικές λειτουργίες που δεν είναι Συμβουλευτική. Μεταξύ αυτών διακρίνονται τα παρακάτω:
 1. Δεν είναι Συμβουλευτική η απλή παροχή πληροφοριών.
 2. Δεν είναι Συμβουλευτική το να δίνονται απλώς συμβουλές.
 3. Δεν είναι Συμβουλευτική η οποιαδήποτε διαδικασία που αποσκοπεί στο να επηρεάσει προδιαθέσεις και στάσεις του ατόμου ή πεποιθήσεις του, και τη συμπεριφορά του μέσω διαδικασιών πειθούς, απειλής, επιβολής
 4. Δεν είναι Συμβουλευτική μια οποιαδήποτε απλή συνέντευξη

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (11)

- Η ικανότητα για αλληλεπίδραση, επικοινωνία και σύναψη σχέσεων είναι θεμελιώδης για τους επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς. «πρόσωπο με πρόσωπο επαφή», όταν αναφέρονται στα λεγόμενα «διαπροσωπικά επαγγέλματα» (interpersonal professions), ανάμεσα στα οποία συμπεριλαμβάνουν την ιατρική, η νοσηλευτική και την παιδαγωγική. Οι εικόνες από την καθημερινή πρακτική των ως άνω επαγγελμάτων θυμίζουν παραδείγματα της «πρόσωπο με πρόσωπο» αλληλεπίδρασης.
- Η κοινωνική εργασία αφορά σε μεγάλο βαθμό την «πρόσωπο με πρόσωπο» αλληλεπίδραση. Προϋποθέτει αξιολόγηση και κατανόηση των γεγονότων, των συνθηκών, των καταστάσεων και των συναισθημάτων, τα οποία δεν είναι δυνατόν να γίνουν αντιληπτά διά μέσου μιας μηχανιστικής λογικής (Abell, 1987; Nelson-Jones, 1992). Είναι κυρίως διαδικασία συναισθηματικής και επικοινωνιακής αλληλεπίδρασης.
- Οι δεξιότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας που επιτρέπουν στον κοινωνικό λειτουργό να αναπτύξει «καλή» σχέση με τον συμβουλευόμενο αποτελούν το επίκεντρο της πράξης της κοινωνικής εργασίας (Counoyer, 1991; Dickson και Bamford, 1995). Εξάλλου, η διερεύνηση της κατάστασης, η κατανόηση και η διαγνωστική εκτίμηση αποτελούν ίσως το πιο σημαντικό τμήμα της όλης συμβουλευτικής διαδικασίας, και στο πλαίσιο της διεπαγγελματικής συμβουλευτικής οι πρώτες αυτές συνεντεύξεις (intake) διερεύνησης της κατάστασης και διαγνωστικής εκτίμησης υλοποιούνται συνήθως από κοινωνικό λειτουργό.
- Η ανάπτυξη μιας «καλής» σχέσης είναι το «κλειδί» για την πρώτη αυτή φάση, η οποία είναι και καθοριστική για την περαιτέρω πορεία της συμβουλευτικής συνεργασίας, ακόμη και για τη συνεργασία με συμβουλευόμενους που δεν απευθύνονται με τη θέλησή τους στις κοινωνικές υπηρεσίες, αλλά εξαναγκάζονται κατόπιν π.χ. εισαγγελικής εντολής.

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (12)

- Σε αυτές τις περιπτώσεις, η διαγνωστική εκτίμηση της κατάστασης που αντιμετωπίζει το άτομο, η ομάδα, η οικογένεια ή η κοινότητα αποκτούν μεγαλύτερη σημασία τόσο για την κατανόηση των πραγματικών διαστάσεων της όσο και για τον σχεδιασμό της παρέμβασης σε συνεργασία με τους συμβουλευόμενους και τη διαχείριση της συναισθηματικής φόρτισης και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν (Barclay Committee, 1982).
- Παράλληλα όμως οι γραφειοκρατικές και μηχανιστικές διαδικασίες θεωρούνται σημαντικό τμήμα της πρακτικής της κοινωνικής εργασίας. Η συμπλήρωση του κοινωνικού ιστορικού ή της έκθεσης κοινωνικής έρευνας, η εισήγηση για το ποιος από τους συγγενείς ενός ασφαλισμένου, π.χ. με νοητική καθυστέρηση ή χρόνια πάθηση, θα διαχειρίζεται τη σύνταξη αναπηρίας, η εισαγωγή σε ίδρυμα παιδικής προστασίας, κλινική χρόνια παθήσεων ή γηροκομείο αφορούν συχνά ίο κύριο μέρος της δουλειάς και πολλές φορές την αποκλειστική ενασχόληση των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται σε διάφορες υπηρεσίες. Η γραφειοκρατική δομή και η μηχανιστική λειτουργία στη μεγάλη πλειοψηφία των κρατικών κοινωνικών υπηρεσιών στη χώρα μας επιδρά στην πρακτική της κοινωνικής εργασίας. Ο κοινωνικός λειτουργός ως μέλος και ως εκπρόσωπος ενός γραφειοκρατικού οργανισμού είναι πολύ δύσκολο να παρακάμψει το σύστημα και να αποβάλει πλήρως τον γραφειοκρατικό ρόλο του.

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (13)

- Η κοινωνική εργασία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως δισδιάστατη επαγγελματική δραστηριότητα (dual aspect activity) που συνιστά ένα συνδυασμό μηχανιστικής (γραφειοκρατικής) και επικοινωνιακής λογικής και δράσης (Blaug, 1995). Παρότι ο κοινωνικός λειτουργός και ο συμβουλευόμενος συμμετέχουν σε μια συζήτηση/συνομιλία που αφορά τον δεύτερο, ουσιαστικά βρίσκονται κάτω από σημαντική πίεση, που επιβάλλεται από την υπηρεσία, γεγονός που δεν επιτρέπει την απλούστευση των διαδικασιών. Όπως υποστηρίζει ο Kadushin (1990), «η γραφειοκρατική άσκηση της εξουσίας έρχεται συχνά σε ιδεολογική αντίθεση με ορισμένες βασικές αξίες της κοινωνικής εργασίας, αξίες οι οποίες δίνουν έμφαση στην ισοτιμία, στις δημοκρατικές σχέσεις και ξεκινούν με πρωτοβουλία ή τουλάχιστον τη θέληση και τη συνεργασία του εξυπηρετούμενου».
- Η συμβουλευτική όμως διάσταση της κοινωνικής εργασίας έχει πάνω απ' όλα έναν επικοινωνιακό χαρακτήρα. Πρωτίστως, αυτό που λαμβάνει χώρα στη συμβουλευτική και τη διαμεθοδική κοινωνική εργασία βασίζεται στη γλώσσα, στην επικοινωνία και την κοινή ταυτόχρονη κατανόηση. Όταν συναντώνται ο κοινωνικός λειτουργός και ο εξυπηρετούμενος, εκτός από οτιδήποτε άλλο, περνούν τον περισσότερο χρόνο συνομιλώντας. Η συνομιλία γίνεται με τρόπο που έχει νόημα. Σε ελάχιστα άλλα επαγγέλματα η συζήτηση αποτελεί τόσο κεντρικό μέρος της σχέσης μεταξύ επαγγελματία και εξυπηρετούμενου όσο στην κοινωνική εργασία (Baldock και Prior, 1981)

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (14)

- Η κοινωνική εργασία δίνει έμφαση στην απελευθέρωση, την υποστήριξη και την ανάπτυξη των ικανοτήτων προσαρμογής των ατόμων, των ομάδων, των οικογενειών και των κοινοτήτων αλλά και στην αυξανόμενη ανταπόκριση του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος απέναντι στις ανθρώπινες ανάγκες (Herworth, Rooney, και Larsen, 1997). Ορισμένες φορές, η κλινική πρακτική ταυτίζεται με την ψυχοθεραπεία που λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο του συστήματος υγείας ή σε ιδιωτικά γραφεία/ιατρεία. Συχνά η ψυχοθεραπεία επικρίνεται επειδή εστιάζεται στην ασθένεια και την παθολογία και όχι στην υγεία και στις ανθρώπινες δυνατότητες. Εντούτοις, η κλινική κοινωνική εργασία περιλαμβάνει και ψυχοθεραπευτικού τύπου παρεμβάσεις. Αφορά κυρίως τις υπηρεσίες που παρέχονται σε μικρο-επίπεδο στους εξυπηρετούμενους που αντιμετωπίζουν προβλήματα.
- Η απελευθερωτική θεωρία του Freire φαίνεται να συνδέει τον κριτικό στοχασμό -τη διαλεκτική διαδικασία που επιχειρείται κατά τη συμβουλευτική παρέμβαση- με την αφύπνιση των καταπιεσμένων ομάδων και κοινοτήτων και τον ακτιβισμό (την ανάληψη δράσης). Παραβάλλοντας τη διαδικασία αυτή με τη συμβουλευτική παρέμβαση, παρατηρείται μια σειρά από κοινά βήματα και διαδικασίες μεταξύ συμβουλευτικής προσέγγισης με άτομα, οικογένειες, ομάδες και κοινότητες.
- Η σύγχυση που αισθάνεται το άτομο όταν αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα ή βρίσκεται σε κατάσταση κρίσης, πανικού ή ζει υπό συνθήκες οικονομικής εξαθλίωσης το οδηγεί σε κατάσταση «παγώματος» και αδράνειας, σε απομόνωση, μοιρολατρία και απογοήτευση. Αντίστοιχα, σύμφωνα με τον Freire (1979), οι καταπιεσμένες ομάδες του Τρίτου Κόσμου υιοθετούν κουλτούρα απομόνωσης, μοιρολατρίας, «κουλτούρα σιωπής».

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (15)

- Η κριτική συνειδητοποίηση, όπως την ορίζει ο Freire (1979), δεν είναι παρά διαδικασία στην οποία αποσκοπεί αρχικά η συμβουλευτική παρέμβαση. Συμβάλλει στην αντίληψη της πραγματικότητας μέσα από άλλη οπτική που διευκολύνει τη μείωση του πανικού, τη συνειδητοποίηση της πραγματικής διάστασης του προβλήματος αλλά και την ενστάλαξη αισιοδοξίας, που θα αφυπνίσει και θα ενεργοποιήσει τον εξυπηρετούμενο προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικής αντιμετώπισης των προβλημάτων που βιώνει. Η αντιληπτική αυτή άμυνα που χαρακτηρίζει τους συμβουλευόμενους οφείλεται συνήθως στο άγχος, στον φόβο και τον πανικό.
- Η διαδικασία απεμπλοκής και ενδυνάμωσης που επιδιώκεται με τη συμβουλευτική παρέμβαση οδηγεί στην εκλογίκευση, στην αντιμετώπιση του φόβου και του πανικού και έχει στόχο την ενεργοποίηση και την απελευθέρωση του εξυπηρετούμενου. Στόχος της ενδυνάμωσης, σύμφωνα με τον Payne (2000:467), είναι «να βοηθήσει τους συμβουλευόμενους να αναπτύξουν τη δυνατότητα λήψης αποφάσεων και δράσης για τη ζωή τους, περιορίζοντας την επίδραση των κοινωνικών ή προσωπικών παραγόντων που παρεμποδίζουν την άσκηση της ήδη υπάρχουσας δύναμης, αναπτύσσοντας την ικανότητα και την αυτοπεποίθηση ως προς τη χρήση της και μεταβιβάζοντας τη δύναμη από το περιβάλλον στους ίδιους».
- Οι κοινωνικοί λειτουργοί ενδιαφέρονται για τη σχέση ανάμεσα στα «προσωπικά προβλήματα» και τα «δημόσια ζητήματα». Ασχολούνται με τις γενικές συνέπειες των προσωπικών προβλημάτων και τις επιπτώσεις των πιο γενικών θεμάτων πάνω στα άτομα.

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (1)

- Στη διαμεθοδική κοινωνική εργασία οι αποδέκτες υπηρεσιών αντιμετωπίζονται πρωταρχικά ως άτομα, ομάδες, οικογένειες ή κοινότητες και όχι ως κατηγορίες προβλημάτων. Κάθε γενίκευση που αφορά την ανθρώπινη ζωή -τον ανθρώπινο πόνο- μπορεί να ηχήσει ψυχρή, αφού απουσιάζει από μέσα της «το ζωντανό στοιχείο» της μοναδικότητας της κάθε ανθρώπινης εμπειρίας. Βασική προϋπόθεση για τον κοινωνικό λειτουργό είναι να αναγνωρίσει την αξία κάθε ατόμου και να το βοηθήσει να προχωρήσει στις δικές του επιλογές και να πάρει αποφάσεις για τη ζωή του. Με άλλα λόγια, ο/η επαγγελματίας οφείλει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να βοηθήσει τους εξυπηρετούμενους να βοηθήσουν τον εαυτό τους, να καλύψουν τις ανάγκες τους και να επιλύσουν τα προβλήματά τους, αξιοποιώντας τις δυνάμεις τους και όλους τους πόρους από το άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον τους.
- Το θεωρητικό πλαίσιο συμβάλλει στην κατανόηση, τη δόμηση και την ανάλυση των πληροφοριών που δίνονται από τον συμβουλευόμενο. Επίσης, συμβάλλει στον σχεδιασμό της παρέμβασης (Comsweet, 1983' βλ. Dryden, 1984) Όπως υποστηρίζει ο Bordin (1979), το μυστικό της καλής συνεργασίας και της επιτυχίας στη συμβουλευτική παρέμβαση είναι ο εντοπισμός, η διερεύνηση και η αμοιβαία κατανόηση του προβλήματος, τόσο από τον επαγγελματία όσο και από τον συμβουλευόμενο. Η μέθοδος που υιοθετεί ο επαγγελματίας για να παρέμβει θα πρέπει να εναρμονίζεται απόλυτα με την προσωπικότητά του. Ο Rogers (1965:19) σχολιάζει χαρακτηριστικά ότι «ένας σύμβουλος που επιχειρεί να χρησιμοποιήσει μια μέθοδο προσέγγισης η οποία δεν ταιριάζει στην προσωπικότητά του είναι εξαρχής καταδικασμένος σε αποτυχία».

ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (2)

- Θεμελιώδης αξία στην κοινωνική εργασία είναι ο σεβασμός για τον άλλο (δηλαδή ο χειρισμός των αναγκών και των αιτημάτων του «άλλου» με συνέπεια και ενδιαφέρον). Ο επαγγελματίας για να καταφέρει να κατανοήσει τον συμβουλευόμενο θα πρέπει πρωταρχικά να αντιμετωπίσει και να ξεπεράσει τις προσωπικές του προκαταλήψεις και να είναι προετοιμασμένος ώστε να ακούσει την ιστορία του συμβουλευόμενου όπως την αφηγείται ο ίδιος. Ο σύμβουλος/κοινωνικός λειτουργός προσπαθεί να κατανοήσει την προσωπική αλήθεια του συμβουλευόμενου. Μέσω προσεκτικής ακρόασης της αφήγησής του, ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να κατανοήσει πώς εκείνος αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα.
- Είναι γνωστό ότι οι θεωρητικές προσεγγίσεις για τη συμβουλευτική παρέμβαση είναι πολλές και ποικίλες. Αρκετά εγχειρίδια και στην ελληνική γλώσσα ασχολούνται με την παρουσίαση και τον σχολιασμό διαφόρων σχολών συμβουλευτικής παρέμβασης (βλ., για παράδειγμα, Μαλικιώση-Αοΐζου, 1999* Payne, 2000). Οι ψυχαναλυτικές-ψυχοδυναμικές προσεγγίσεις (φροϊδικής, κλαϊνικής και γιουγκιανής κατεύθυνσης), που άνοιξαν τον δρόμο στη συμβουλευτική, έχουν ασκήσει μεγάλη επιρροή και στην κοινωνική εργασία. Η συμβολή της Melanie Klein (1959* βλ. Σάλτζμπεργκερ-Ουίτενμπεργκ, 1995), του Winnicott (1964) και του Bowlby (1951) ήταν καθοριστική. Η επιρροή τους προέρχεται από την επικέντρωσή τους στην παρέμβαση σε παιδιά (Payne, 2000).
- Στόχος της διαμεθοδικής/γενικευμένης κοινωνικής εργασίας είναι η επίλυση των προβλημάτων μέσα από πολύπλευρη παρέμβαση, η οποία λαμβάνει υπόψη τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των εξυπηρετούμενων και του συστήματος που τους περιβάλλει (οικογένεια, φιλικό περιβάλλον, κοινότητα). Η κοινωνική εργασία έχει την ευελιξία να επιλέγει μέσα από ένα ευρύ φάσμα προσεγγίσεων συμβουλευτικής παρέμβασης και να συνδυάζει τεχνικές και δεξιότητες, υιοθετώντας μια ολιστική-εκλεκτική (eclectic holistic approach) προσέγγιση, όπου κυριαρχούν η συστημική-οικολογική προσέγγιση, με γνωσιακές παρεμβάσεις.

Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (1)

- Επιπλέον, το επίκεντρο της συμβουλευτικής μπορεί να αλλάξει με κάθε έναν από αυτούς τους πελάτες σε διαφορετικές φάσεις της συμβουλευτικής διαδικασίας. Αν και ορισμένοι πελάτες αρχικά αισθάνονται την ανάγκη να ακουστούν και να τους δοθεί η ευκαιρία να εκφράσουν τα βαθύτερα συναισθήματά τους, μπορούν να ωφεληθούν αργότερα από την εξέταση των μορφών της σκέψης που συμβάλλουν στον ψυχολογικό τους πόνο. Και βέβαια, σε κάποιο σημείο της θεραπείας είναι σημαντικό οι πελάτες να μεταφράσουν αυτά που έμαθαν για τον εαυτό τους σε συγκεκριμένες πράξεις. Η δεδομένη κατάσταση του πελάτη στο περιβάλλον προσφέρει ένα πλαίσιο εργασίας για την επιλογή των πιο κατάλληλων παρεμβάσεων.
- Οι περισσότερες προσεγγίσεις δέχονται την σημασία της θεραπευτικής σχέσης. Η προσωποκεντρική άποψη βασίζεται στην προσωπική σχέση και την θεωρεί ως τον καθοριστικό παράγοντα του θεραπευτικού αποτελέσματος. Είναι σαφές ότι άλλες προσεγγίσεις όπως η γνωσιακή-συμπεριφορική θεραπεία δεν αγνοεί τον παράγοντα της σχέσης, αλλά δεν τον θεωρεί και ιδιαίτερα σημαντικό.

Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (2)

- Η συμβουλευτική είναι μία προσωπική υπόθεση που περιλαμβάνει την δημιουργία μίας προσωπικής σχέσης, και τα στοιχεία δείχνουν ότι η ειλικρίνεια, η εντιμότητα, η αποδοχή, η κατανόηση, και ο αυθορμητισμός είναι σημαντικά για να έχουμε επιτυχημένα αποτελέσματα. Η στοργή που δείχνουν οι θεραπευτές, το ενδιαφέρον τους, η ικανότητά τους να βοηθούν τους πελάτες τους, και η αυθεντικότητά τους είναι παράγοντες που επηρεάζουν τη σχέση. Ο Lazarus (1986) περιγράφει αυτά που ο ίδιος θεωρεί ότι είναι τα χαρακτηριστικά των "πολύ επιτυχημένων θεραπευτών": ο γνήσιος σεβασμός προς τους ανθρώπους, η ευελιξία, η μη κριτική στάση, η καλή αίσθηση του χιούμορ, η ζεστασιά, η αυθεντικότητα, και η προθυμία συνειδητοποίησης και αποκάλυψης των ατελειών τους. Ο Lazarus (1992) θεωρεί ότι η σχέση ανάμεσα στον πελάτη και στον θεραπευτή είναι ο ήλιος που βοηθάει τις τεχνικές του θεραπευτή να ριζώσουν και να έχουν αποτελέσματα. Μέσα στα πλαίσια μίας ζεστής,
- στοργικής, θεραπευτικής σχέσης, είναι επίσης απαραίτητο να επιδιορθωθούν οι λανθασμένες γνώσεις και οι δυσπροσαρμοστικές συμπεριφορές. Για να συντελεστούν αυτές οι αλλαγές, η αποτελεσματική θεραπεία συχνά απαιτεί από τους θεραπευτές να διδάξουν στους πελάτες τους τις απαραίτητες δεξιότητες αντιμετώπισης προκειμένου να τις χρησιμοποιήσουν για την επίλυση των προβλημάτων τους. Οι πελάτες συμβάλλουν και αυτοί στην σχέση και την επηρεάζουν με στοιχεία όπως είναι τα κίνητρά τους, η συνεργασία, το ενδιαφέρον, οι ανησυχίες, και οι προσδοκίες τους.